

Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Сирочзода Чамолиддин Қиём “Ташаккул ва таҳаввули айнишиносӣ дар Тоҷикистон”, барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ, аз рӯи ихтисоси 10.01.00 - Адабиётшиносӣ (10.01.01.- Адабиёти тоҷик).

Садриддин Саидмуродзода Айнӣ (1878-1954) дар таърихи тамаддуни халқи тоҷик аз зумраи шахсиятҳои фавқулода ва бузурге мебошад, ки ному пайкори ӯ бо ташкили адабиёт, фарҳанг ва ҷаҳонбинии навини мардум гиреҳ хӯрдааст. Бинбар ҳодисаи гуногунпаҳлу ва бисёрсоҳа будани эҷодиёти устод Айнӣ ва ҳам асарҳои таҳқиқӣ оид ба ин осор ба вуҷуд омада, дар илми адабиётшиносии тоҷик зухур намудани шохҳои айнишиносӣ як амри зарурӣ ва тақозои воқеият мебошад.

Садриддин Айнӣ ҳанӯз аз замони таҳсил дар мадрасаҳои Бухоро ба адабиёт рӯй оварда, бо эҷоди шеър дар доираҳои адабии он давра ном бароварда буд. Аксари манобеи адабии он замон аз Айнӣ ба унвони шоир ёд кардаанд ва намунаҳои ашъори ӯ дар тазкираҳои муътабари асри XIX сабт шудааст. Вале бо сабаби он ки дар бораи устод Айнӣ ва осори ӯ дар охири асри XIX нуқтаи назарҳо дар навиштаҳои тазкиранигорон вуҷуд дорад, муаллифи диссертатсия онро баракси навиштаи муҳаққиқи осори Айнӣ И.С. Брагинский, ки оғози айнишиниро аз соли 1935 - мусодиф бо таҷлил аз 30-солагии фаъолияти адабии устод медонад, нахустин мақолаи илмӣ ва баррасии илмӣ дар бораи устод ба қалами устод Абулқосими Лоҳутӣ тааллуқ дорад, медонад.

Дар се боби диссертатсия марҳилаҳои айнишиносӣ вобаста замони таълиф ва нашри осори пурғановати асарҳои таҳқиқӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

Бо ба чоп расидани “Намунаи адабиёти тоҷик”, “Одина” ва “Дохунда”, ки ҳар яке дар илму адаби тоҷик ҳодисаи адабии нодир ба ҳисоб мерафтанд, тақризу мақола ва ҳамовозиҳои муҳаққиқону хонандагон дар матбуоти он солҳо дар поягузорӣ ва ташаккул ёфтани шоҳаи айнаишносии илми адабиётшиносии тоҷик саҳму нақши асосӣ доштанд. Дар ҳамин давра бори нахуст хидмати таърихии С. Айнӣ ва моҳияти илмиву адабӣ ва фарҳангии “Намунаи адабиёти тоҷик” барои доираи васеи хонандагон дар мақолаи устод Лохутӣ “Садриддин Айнӣ” барои муаррифии китоби мазкур дар муқаддима ин асари таърихии С. Айнӣ дарҷ гардидааст. Мақола бо забти ҷузъиёти зиндагиномаи устод Айнӣ ва робитаи муаллифи мақоларо бо ӯ дар бар мегирад, ки ба ибораи диссертант “харфи тоза ва аввалин дар шинохти ҷеҳраи инсонӣ ва ҳунарии нависандаи бузург мебошад”.

Марҳилаи дувуми айнаишносӣ ҳам ба замони шуравӣ ҷараён гирифта, бо воқеаву ҳодисаҳо ва вазъи сиёсӣву иҷтимоии замон тавҷам тағйиру таҳаввул пазируфтааст. Асару мақолаҳои ин давра бо таҳқиқи ҷанбаҳои ҳунарии нависанда ва арзишҳои забониву баёнӣ ва тасвиру таҳқиқи ҷаҳонбинии қаҳрамонони осори устод Айнӣ ва ба вучуд омадани мактаби эҷодии устод ва офаридани осори бунёдии таҳқиқӣ оид мебошанд.

Таҳқиқи осори марҳилаи сеюми айнаишносӣ дар рисола бо далелҳои илмӣ зиёд ва муфасссал ва амиқтар сурат гирифтааст, ки он ба вазъияти озоду фазои сиёсӣ ва иҷтимоии ҷомеа бастагӣ дорад. Дар ин давра хусусияти асарҳои таҳқиқӣ бо дидгоҳҳои наву тоза ва биниши интиқодӣ аз осори ду марҳила пеш фарқ мекунанд, ки “ифодагари равиши хоси ташаккул ва таҳаввули ин соҳа ва ҷустуҷӯҳои илмӣ муҳаққиқон мебошад. Омили асосии ин таҳаввулот тағйироти сиёсӣву иҷтимоии дар ҷомеа рухдода, ошкорбаёнӣву ҳақталошӣ, бахусус фарорасии истиқлолияти воқеии кишвар мебошад, ки шароитро барои баёни

андешаву оро мухайё сохт ва имконе фароҳам омад, ки айнаишиносон ба ахвол ва осори С. Айнӣ, аз ҷумла шинохти чехраи инсонӣ ва хунарии ӯ, мансубияти иҷтимоиву акидати нависанда ва таъсири он ба эҷодиёташ, хифзи хувияти миллӣ, талоши бешойиба барои барқарор кардани ҳуқуқҳои таърихӣ адабию фарҳангии тоҷикон бо назарӣ ва биниши тозаи интиқодии моҳиятҷӯ бархурд кунанд ва ҳақиқати сарнавишти инсонӣ ва хунарии Айниро бинамоянд”.

Автореферати диссертатсия мазмуну мундариҷаи диссертатсияро пурра инъикос мекунад.

Дар диссертатсия баъзе камбудҳои ҷузъие мушоҳида мешаванд, ки дараҷаи илмию назарии таҳқиқотро коҳиш намедиханд, вале ислоҳи онҳо аз ғоида ҳолӣ нест:

1. Дар автореферати диссертатсия дар бораи баррасии ашъори устод С. Айнӣ ва фаъолияти шоирии ӯ таваҷҷуҳи лозим дода нашудааст. Диссертант мебоист ғасли алоҳида дар ин маврид ихтисос меод, он гоҳ сифати рисола беҳтар мегардид.

2. Дар матни автореферат ҳаҷми имлоӣ, ғанӣ ва афтодагӣ ба ҳаҷм мерасанд, ки ислоҳи онҳо зарур мебошад.

Дар маҷмӯъ, автореферат ва матолиби интишорнамудаи муаллиф, ки аксарашон дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъъ расидаанд, муҳтавои асосии диссертатсияро фаро мегиранд. Мавзӯи интихобнамудаи ӯ ба доираи мавзӯ ва масъалаҳои таҳқиқӣ шиносномаи ихтисоси илмӣ 10.01.01 - Адабиёти тоҷик қомилан мувофиқат менамояд. Қоркарди амалии натиҷаҳои таҳқиқ ва нашри таълифоти илмӣ дар мавзӯи диссертатсия ба меъёр ва талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошанд.

Ҳулоса, таҳқиқоти Сирочзода Ҷамолддин Қиём дар мавзӯи «Ташаккул ва таҳаввули айнаишиносӣ дар Тоҷикистон» ба талаботи Низомномаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.01.01- Адабиёти тоҷик мувофиқ аст ва муаллиф ба дарёфти унвони илмӣ номзади илмҳои филологӣ сазовор мебошад.

Муқарриз, доктори илми филология, директори
генералии Муассисаи давлатии
“Мучтамаи ҷумхуриявии
осорхонаҳои Кӯлоб”

 Асозода Ҳ. Р.

Суроға: Аарес: 735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Кӯлоб, Маҳаллаи Р.Солеҳова №5.
Тел.: (+992) 918633745 E-mail : hamadoni@mail.ru

Имзои Асозода Ҳотам Рачабро
тасдиқ мекунам:
мудири бахши кадрҳои Муассисаи
давлатии “Мучтамаи ҷумхуриявии
осорхонаҳои Кӯлоб”

Мирзоева С. О.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Кӯлоб, хиёбони Сомонӣ, 10.
Телефон: (+992)985181825;; факс: (8 33 22)226-99.
E-mail: info@tnu.tj 227-15-10.

16.04.2025